

International
JOURNAL OF SOCIAL, HUMANITIES
AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
JOSHASjournal (ISSN:2630-6417)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:16

2019

pp.396-405

journalofsocial.com

ssssjournal@gmail.com

LIBRA: OK YAYDAN ÇIKTI MI?

LIBRA: IS THE GENIE OUT OF THE BOTTLE?

Dr. Arif GÜLLER

Siirt Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, arifguller@hotmail.com, Siirt/Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0291-2359>

Article Arrival Date : 18.07.2019

Article Published Date : 24.07.2019

Article Type : Review Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.137>

Reference : Güller, A. (2019). "Libra: Ok Yaydan Çıktı Mı?", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 5(16): 396-405

ÖZET

İlkel maddelerin kullanıldığı antik dönemin ardından metale geçilmesi ilk, kağıdın kullanılması ise parada ikinci inovasyon olarak kabul edilir. Yüzlerce yıl önce ortaya çıkan bu gelişmelerin ardından uzun bir duraksama dönemine girilmiş, parada herhangi bir yenilik gerçekleşmemiştir. Bilişim alanında yaşanan gelişmelerin ardından ortaya çıkan Bitcoin ve blokzincir teknolojisi ile parada durduğu sanılan inovasyon süreci tekrar başlamıştır. Bitcoinin ulaşabildiği kitlenin sınırlı kalması dolayısıyla kendisi bu değişimi başarmasa da bu alanda yeni gelişmelerin önünü açmıştır. Dünya parası olarak yüzlerce yıl altın kullanılmış ancak Bretton Woods sisteminin çöküşü ile birlikte bu özelliğini tamamen yitirmiştir. Bir dünya parasına alışkın insanlar ve devletler, Bretton Woods sisteminin yıkılışının ardından yeni bir dünya parası arayışlarına devam etmişlerdir. Blokzincir teknolojisi dünya parası arayışında olanlar için önemli bir umut olmuştur. Geniş kitlelere ulaşma potansiyeline sahip firmaların oluşturduğu Libra Birliği, blokzincir teknolojisini kullanan bir dünya parasının 2020 yılında hayata geçeceğini ilan etmiştir. Bu çalışmada projeyi gerçekleştiren Libra Birliği, devletlerin tepkileri ve yeni dünya parasının olası etkileri incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Libra, dünya parası

JEL KOD: E42,E51,E52,E58,G15

ABSTRACT

The move from primitive materials used in ancient era to metals is considered the first and the move from metals to paper is considered the second innovation in money. After the first two, an era of stagnation came in which no innovation in money was made. With the developments in the field of information technologies that created Bitcoin and the blockchain technology, the innovation process in money, which was long thought to be dead, has started again. Since Bitcoin failed to reach the masses, it couldn't bring the aforementioned change but it paved the way for new developments in this field. Gold has been used as world currency for centuries but after the collapse of Bretton Woods system it has lost that function. The people and states, who were used to an existing world currency, have been looking for a world currency ever since the collapse of Bretton Woods. The blockchain technology has been a light of hope for those looking for a world currency. The Libra Association, which is comprised of companies with a potential to reach the masses, has announced that a world currency using the blockchain technology is going to go live in 2020. In this study, The Libra Association which is governing this project, the reactions of the states and the possible effects of the new world currency are being researched.

Key words: Libra, world currency

JEL CODE: E42,E51,E52,E58,G15

1. GİRİŞ

Takasın getirdiği zorluklar paranın icadıyla aşılmıştır. Teknoloji hayatın her alanını oluğu gibi para olarak kullanılan nesnelere de şekillendirmektedir. İlkel toplumlarda kullanılan taş, buğday, mısır ya da deniz kabuklarının yerini teknolojik gelişme ile birlikte metaller almıştır. Önce işlemesi kolay bakır ve bronz, ardından gümüş ve altın gibi daha yoğun teknik gerektiren metaller para işlevini görmüştür.

Teknolojik düzeye bağlı olarak değişen paranın ilk şekillerinde para ile devlet otoritesi arasında bir bağ bulunmamaktadır. Hititlerin kullandığı "şekel" isimli parada da Çinlilerin kullandığı "tael" isimli parada da devletin egemenlik göstergesi olarak kabul edilebilecek bir iz bulunmamaktadır. Bu metal paralarda devlet yerine tüccarların ya da ticaret loncalarının damgaları yer almaktadır. (Eğilmez ve Kumcu, 2013,21 ve Pamuk,2012,2)

Teknolojik ilerleme ile birlikte para da form değiştirerek kağıt paraya dönüşmüş, ilk kez Çin topraklarında 1120 yılında kullanılmaya başlamıştır (Ebrey,1996,142). Ancak bu dönemde ortaya çıkan kağıt para günümüzdeki gibi süresiz değil, üç yıllığına piyasaya sürülürdü. 1247 yılına gelindiğinde ise üç yıllık süre kaldırıldı (Huang,2007,170). Kağıt para uygulaması Çin coğrafyası ile sınırlı kalmadı, İran'a kadar ulaştı. İran'ın Tebriz şehrinde üzeri hem Çin hem de Arap karakterleri ile yazılı kağıt paralar dolaşıma girdi (Mason,2013,86). Parada inovasyonu ifade eden bu uygulamanın başarılı olamadığı, tekrar metal paraya dönüldüğü bilinmektedir. Altın ve gümüş yüzyıllar boyu dünyanın pek çok yerinde geçerli, en geniş kapsamlı para olmuştur.

Dünyada altın para standardının öncüsü İngiltere olmuştur. Paris'te 1867 yılında yapılan Avrupa Para Kongresi ile kıtadaki bir çok ülke altın sikke standardını kabul etti. Ancak altın arzında düzenli bir artış sağlanamaması sonucu altın sikke standardı terkedilerek altın külçe standardına geçildi. Bu sistemde para otoritesi kendisine getirilen altına karşılık banknot vermekte, basılan paranın karşılığı altın külçe olarak muhafaza edilmekteydi.

Avrupa kıtasında kağıt paranın kurumsal olarak emisyonu ilk kez 1661 yılında İsveç Stockholm Bankası tarafından gerçekleştirilmiştir (Heij,2012,26). Gelişmiş ülkelerde merkez bankalarının para emisyonunda tekel olmaları ve devlet mülkiyetine girmeleri ise çok sonraları gerçekleşmiştir (Tablo 1). Bazı gelişmiş ülkelerde ise merkez bankalarında devlet mülkiyeti hiç gerçekleşmemiştir.

Tablo 1. Gelişmiş Ülkelerde Merkez Bankaları

Ülke	Banka Kuruluşu	Parada Tekel Olma	Yasal Ödeme Aracı Olma	Devlet Mülkiyeti
Fransa	1800	1848	1878	1945
Almanya	1875	1875	1909	1948
Japonya	1882	1884	1885	-
İtalya	1893	1893	1893	-
İngiltere	1694	1844	1833	1946
Kanada	1934	1935	1935	1938
ABD	1913	1913	1933	-

Kaynak:IMF, Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf>, s.12 (Erişim tarihi:16.07.2019)

İngiltere'de Bank of England'ın parada tekel olmasından önce yüzlerce banka kağıt para çıkardı (Heij,2012,30). Benzer bir durum ABD'de de yaşandı. The Second Bank of the United States'in 1836 yılındaki kapanışının ardından 1913 yılında FED'in kuruluşuna kadar olan dönemde bir merkez bankası olmadı. Serbest bankacılık olarak isimlendirilen bu dönemde eyaletlerden yasal izin alan bankalar para emisyonu gerçekleştirilebiliyordu (Federal Reserve Bank of Philadelphia,2016,3-8).

Altın külçe standardı 1. Dünya Savaşına dek başarıyla uygulansa da savaşın getirdiği ağır mali yük karşısında altın miktarının arttırılamaması yüzünden paranın altınla bağı kaldırıldı. Böylece savaş şartlarında kağıt para emisyonunu arttırmak kolaylaştı. Savaş sona erdiğinde gelişmiş ülkeler altın külçe standardına geri dönse de 1929 Büyük Buhranı sonrası sistem bütünüyle terk edildi.

2. Dünya Savaşı sona ermeden toplanan Bretton Woods konferansında gündeme gelen Keynes Planında "bancor", White Planında ise "unitas" isimli dünya parası önerileri yer alsa da altının yerine ikame edilebilecek bir dünya parası oluşturulamadı (Riddle,1943,2). Bretton Woods'ta kabul edilen sistemde ABD doları doğrudan altına, diğer ülke para birimleri ise ABD dolarına bağlıydı. Sistemde ABD dolarının sahip olduğu konum ABD'ye tüm dünyadaki finansal sistemi kontrol etme gücü kazandırdı. ABD dolarından elde edilen senyoraaj geliri de sürekli arttı.

Bretton Woods sisteminde altın yerine ikame edilmek amacıyla IMF tarafından Special Drawing Rights (SDR) isimli hesap birimi oluşturuldu (Mundell,1968,1124). Triffin Açmazı sorununu çözmek için 1971 yılında devalüasyon yapılırsa da sistemi kurtarmaya yetmedi. ABD 1971 yılında altın bürosunu kapatarak, 1973 yılında ise doların altın karşılığını tümüyle kaldırarak Bretton Woods sisteminin çöktüğünü ilan etti.

Bretton Woods'ta kurulan altın kambiyo sistemi çökünce itibari para (fiat money) uygulamasına geçildi. Bu sistemde para gücünü devletin yasal ödeme aracı (legal tender) olmasından almakta, altın ya da gümüş gibi herhangi bir değerli metal ile bağı bulunmamaktadır. İtibari para uygulamasına geçilmesinin en önemli sonucu merkez bankalarının paranın tek hakimi olması ve para politikasının büyük esneklik kazanmasıdır.

2. DÜNYA PARASI ARAYIŞLARI

Henüz Bretton Woods sistemi çökmeden 1968 ve 1969 yıllarında Robert Mundell "Jeurodollar" ismini verdiği, IMF sistemine bağlı uluslararası para önerisini çalışmalarında gündeme getirdi. (Mundell,1968,1134 ve Mundell,1969,645) Mundell çalışmasını daha ileriye taşıyarak bu kez "DEY" isimli para sepeti sonrası "Intor" adını verdiği dünya parasına geçilmesini önerdi. (Mundell,2012,576) Intor isimli dünya parasının değerini belirlerken altın % 50, ABD doları % 22,5, euro % 14,5, yen % 7,5 ve pound % 5,5 paya sahip olacaktı (Mundell,2008,27).

Akademik dünyaya değil ama kitlelere yönelik yayınlar yaparak kamuoyu oluşturmada oldukça başarılı olan Foreign Affairs dergisinde 1984 yılında Harvard Üniversitesi ekonomi profesörü Richard N. Cooper "A Monetary System for The Future" başlıklı çalışmada yeni bir para önerisini paylaştı. (Cooper,1984) Bu önerisini "Proposal For A Common Currency Among Rich Democracies" başlığı ile daha da ileriye taşıdı.(Cooper,2006)

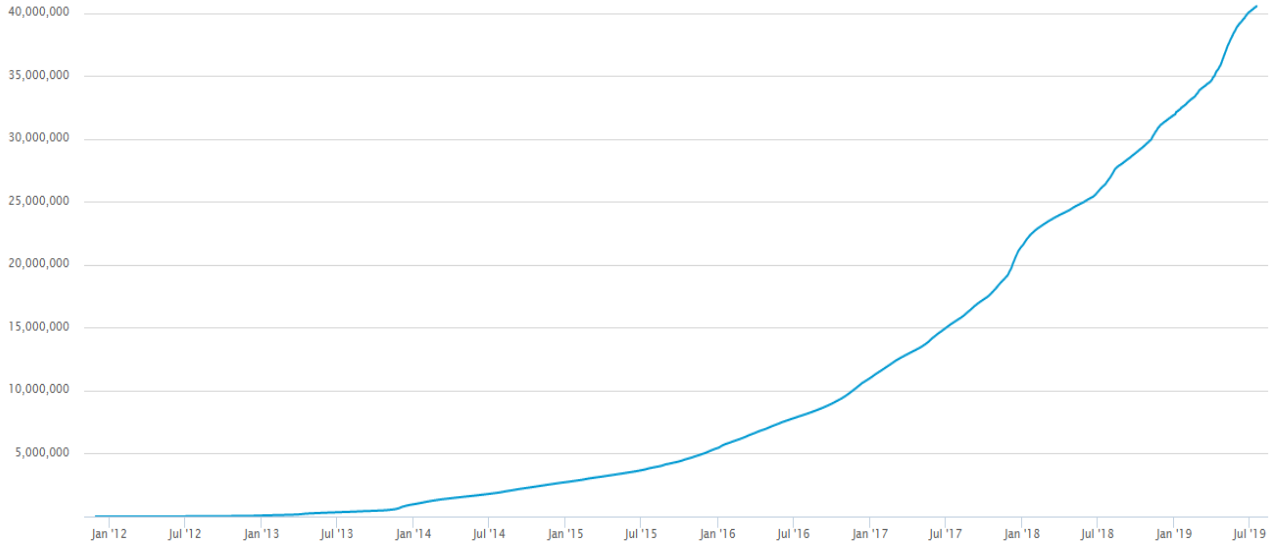
Liberal ekonominin ünlü ismi F.A. Hayek ise bankaların para basmaları konusunda serbest bırakılmalarını, devletin müdahale etmemesini önerdi. Özel sektörün çıkaracağı paralar arasındaki rekabet sayesinde iyiler kalacak, kötüler ise ortadan kalkacaktır (Hayek,1990,24). Merkez bankalarının ulusal para konusunda tekel olmadan önce İngiltere ve ABD'de yaşanan tecrübeleri örnek alan Hayek'in önerisi de uygulanmadı.

Ekonomi alanıyla ilgilenenlerin büyük çoğunluğunun yakından takip ettiği ünlü Economist dergisinde 1998 yılında "One World, One Money" başlıklı çalışmada dünya parası fikrinin yeniden hayat bulabileceği dile getirildi (Economist,1998).

Chicago Üniversitesinden Monetarist Milton Friedman da Hayek ile benzer görüştedir. Friedman da internet sayesinde devletin gücünün azalacağını öngördü (Forbes,2014). Akademik dünyada bu görüşler paylaşılırken 2003 yılında ABD merkezli Single Global Currency Association kuruldu. Bu kurumun ilkinden tam 60 yıl sonra Bretton Woods kentinde konferans düzenlemesi dikkat çekicidir (Single Global Currency Association,2019).

Altın gibi bir dünya parasına alışmış olan insanlar ve devletler, henüz Bretton Woods sistemi çökmeden yeni bir dünya parası arayışlarına başlamışlar, sistemin çöküşüyle birlikte bu arayışlarına hız kazandırmışlardır. 2009 Küresel Krizi ile birlikte dünyanın yeni ekonomik süper gücü Çin de yeni uluslararası para arayışına katılmıştır. Dönemin Çin Merkez Bankası Başkanı Zhou Xiaochuan 2009 yılında, uluslardan bağımsız bir uluslararası rezerv para yaratmanın uluslararası para sistemi reformunda hedeflerden biri olduğunu ifade etmiştir (Xiaochuan,2009,2).

Dünya çapında üne sahip ekonomistler, devletin egemenlik alanı ile bağı olmayan bir dünya parası oluşturma yolunda teorik altyapı sağlarken, mühendislik, matematik ve şifreleme alanlarında uzman kişiler tarafından oluşturulan Bitcoin ve blokzincir teknolojisi ile tartışmalar yeni bir boyut kazandı. Getirdiği teknolojik yenilikle Bitcoinin dünya parası olup olamayacağı yoğun tartışmalara sebep oldu. 7,7 milyar insanın yaşadığı dünyada, görsel, yazılı ve sosyal medyadaki tüm tanıtım çabalarına rağmen Bitcoin aradan geçen 10 yılda 40 milyonun biraz üzerinde hesaba (cüzdan) ulaşabilmiştir (Şekil 1). Bu da Bitcoinin insanların çok küçük bir kısmı tarafından benimsendiği, çok büyük bir kısım için ise genel kabul görmediğini ifade etmektedir. Kripto para sektöründe işlem gören altcoinlerin sayısı binlerle ifade edilse de bunların tümünün toplamı sektörün yarısına dahi ulaşamamıştır.

Şekil 1.Bitcoin Hesap (Cüzdan) Sayısı

Kaynak: <https://www.blockchain.com/tr/charts/my-wallet-n-users?timespan=all> (Erişim tarihi:17.07.2019)

Tüm çabalara rağmen Bitcoin dünya parası olmayı başaramadı ancak getirdiği blokzincir teknolojisi ile parada inovasyon için önemli bir altyapı sağladı. Bu teknolojik gelişme sayesinde, 2,375 milyar (Statista,2019) aktif kullanıcıya sahip Facebook, 18 Haziran 2019 tarihinde İsviçre Cenevre merkezli, kar amacı olmayan, bağımsız Libra Association (Libra Birliği) yönetiminde "Libra" isimli kripto paranın 2020 yılında kullanıma gireceğini ilan etti (Guardian,2019).

3. LIBRA BİRLİĞİ ÜYELERİ

Libra Birliği'nin 28 kurucu üyesi bulunmaktadır. Ancak üye sayısının 2020 yılında 100'e ulaşması beklenmektedir (Libra Association,2019). Ödeme sistemlerinde dünyanın en büyükleri olan Mastercard (ABD), Visa (ABD), Paypal (ABD), PayU (Hollanda), Stripe (ABD) ve Mercado Pago (Brezilya) kurucu üye olarak yeni uygulamaya destek vermektedir. Bu gelişme de bu firmaların finans piyasasındaki yeni yapıya uyum sağlamaya hazır olduklarını göstermektedir.

Sektöründe dünyanın en büyükleri arasında yer alan Vodafone (İngiltere) sayesinde sistemin mutlak ihtiyacı olan iletişim sorunu çözülmektedir. İletişim alanındaki diğer kurucu üye Iliad (Fransa) ise geniş bant hızlı iletişim konusunda çok sayıda yeniliğin öncüsü olarak bilinmektedir.

Blokzincir teknolojisi alanında en deneyimli firmalar olan Anchorage (ABD), Bison Trails (ABD), Coinbase (ABD), Xapo (İsviçre) da kurucu üyeler arasında yer almaktadır. Blokzincir teknolojisinde tecrübeli firmaların varlığı Libra için teknik altyapının oluşturulmasında sorun yaşanmayacağını göstermektedir. Bu firmalar daha önce yapmakta oldukları işi bu kez Libra için gerçekleştirmekte zorlanmayacaklardır.

Andreesen Horowitz (ABD), Breakthrough Initiatives (ABD), Ribbit Capital (ABD), Thrive Capital ve Union Square Ventures (ABD) yeni başlayan firmalara (start-up) yatırımları ile tanınmaktadır. Bu haliyle Libra Birliği'nin finans sorunu yaşaması beklenmemektedir.

Kiva (ABD) pek çok ülkede bankacılık sistemine ulaşamayanlara borç veren, kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak öne çıkmaktadır. Mercy Corps (ABD) da topladığı bağışları milyonlara ulaştıran yardım örgütüdür. Women's World Banking (ABD) ise kadınların refahı için mali kurmlar ve çözümler tasarlayan ve bunlara yatırım yapan bir hayır kurumu olarak bilinmektedir. Schumpeter'in meşhur yaratıcı yıkım tezinden ismini alan Creative Destruction Lab (Kanada) "bilgisayar bilimi ve ekonomik tasarımı birleştiren", kar amacı gütmeyen bir başlangıç (start-up) programı (Creative Destruction Lab,2019) olarak Libra Birliği'nde amacına uygun çalışmalar yapabilecektir.

Dünya ölçeğinde Booking Holdings (ABD) seyahat çözümleri, eBay (ABD) ise çevrimiçi (online) alışveriş imkanlarını sunmaktadır. Farfetch (İngiltere) lüks moda, Lyft (ABD) ve Uber (ABD) taşımacılık, Spotify (İsveç) müzik sektöründe faaliyet göstermektedir.

Libra Birliği'nin öncüsü ve sözcüsü konumundaki Facebook, büyük kitlelere ulaşabilen sosyal medya platformudur. Ülkeler coğrafi olarak dünya üzerinde değil de internette yer alıyor olsa idi Facebook 2,375 milyar kişi ile dünyanın en kalabalık ülkesi olurdu. 2019 yılı verileri ile Facebook dünya nüfusunun % 30,8'ine ulaşmış durumdadır. 2014 yılında Facebook tarafından satın alınan WhatsApp iletişim programını günlük olarak kullananların sayısı 2017 yılında 175 milyon iken 2019 yılında 500 milyona ulaşmıştır (Statista,2019). Bu veriler de Libra'nın büyük kitlelere ulaşmakta hiç sorun yaşamayacağını göstermektedir.

4. LIBRA BİRLİĞİNİN VİZYONU VE ÜLKELERİN TEPKİLERİ

Birliğin internet sitesinde "basit, kapsayıcı, küresel" sloganı ile Libranın, güvenli ağ üzerine kurulu istikrarlı bir küresel para olacağı vurgulanmaktadır. Yayınlanan tanıtım yazısında (white paper), milyarlarca insanın kullanabileceği küresel para ve finansal yapıyı mümkün kılmak Libra'nın misyonu olarak belirlenmiştir (White Paper,2019).

Bitcoin ile ortaya çıkan blokzincir teknolojisi Libra'da da kullanılacak, açık kaynak kodları ile çalışacaktır. Diğer kripto paralardan farklı olarak gerçek bir varlık sepetine dayanacaktır. Bitcoinden bir başka farkı ise anonim olmak yerine, bağımsız Libra Birliği tarafından yönetilecek olmasıdır. Facebook öncü olsa da Birlik yönetiminde diğer üyelerle eşit role sahip olacaktır (White Paper,2019).

Yaklaşık 10 yıldır varlıklarını sürdüren Bitcoin ve diğer kripto paralar, merkez bankaları ve devlet yöneticileri tarafından ihtiyatla izlenmişler ancak büyük kitlelere ulaşamadıkları için ciddi bir tepki ile karşılaşmamışlardır. Ancak Libra henüz piyasaya çıkmadan, ilan edilir edilmez çok sert tepkilerle karşılaşmaktadır. FED Başkanı Jerome Powell, ABD Temsilciler Meclisi Mali Hizmetler Komitesi'nde, Libra'nın kara para aklama, kişisel verilerin ihlali, kitlelere ulaşması durumunda finansal istikrarsızlık yaratma riskleri yüzünden endişe yarattığını ve Facebook'un endişeleri ortadan kaldırmadıkça daha fazla ileri gidemeyeceğini ifade etmiştir (Reuters,2019). Kongre üyeleri ise FED'e yazdıkları mektup ya da yaptıkları açıklamalarda, büyük teknoloji şirketlerinin ödeme sisteminde kendilerine üstünlük sağlaması ve para politikasını etkiler duruma gelmesine izin verilmesinin hata olacağını, dev şirketlerin kritik kamu alt yapıları üzerinde güç kazanmalarına izin verilemeyeceğini, FED'in ekonomiyi Facebook'un tekel parasından koruması gerektiğini hatta Libra'nın demokrasi için tehdit oluşturduğunu, Facebook ve diğer teknoloji şirketlerinin kapatılmasını, Federal Ticaret Komisyonu'nun anti tröst soruşturması açması gerektiğini ifade etmektedirler (CNN,2019 ve New York Times,2019).

Bir başka endişe ise projenin hayata geçirilmesi durumunda, mevcut para birimlerinin istikrarını bozabilecek boyutta bir ekonomik güç elde edileceği yönündedir (Amerikanın Sesi,2019). En sert tepki de ABD Başkanı Donald Trump'tan gelmiştir. Trump, kripto paraların para olmadığını,

Facebook ve diğer şirketler banka olmak istiyorlarsa diğer bankalar gibi ulusal ve uluslararası bankacılık düzenlemelerini incelemeleri gerektiğini ifade etmiştir (Financial Times,2019).

ABD yönetimi kaynaklı bu tepkiler üzerine Facebook Libra yetkilisi David Marcus Senato Bankacılık Komitesine çağrılmıştır. Komite tarafından Birlik merkezinin neden İsviçre Cenevre olduğu dahi sorgulanmıştır. Facebook temsilcisi, İsviçre'nin birçok uluslararası örgütün merkezi olması nedeniyle tercih edildiğini, eyalet ve federal düzeydeki ABD mali düzenlemelerine uyacaklarını ifade etmiştir.(CNN,2019) Gelen tepkiler üzerine yönetimin tam onayını almadan daha ileri gidilmeyeceğini açıklamıştır (Washington Post,2019).

Dünyanın yükselen ekonomik gücü Çin otoriteleri Libra'nın merkez bankası gözetiminde olması gerektiğini ifade etmektedirler (Bloomberg,2019). Çin Merkez Bankası Başkanı Wang Xin'e göre Libra'nın başarılı olması Çin finansal sistemini olumsuz etkileyecektir (Yahoo,2019). Çin Merkez Bankası eski başkanı Zhou Xiaochuan, Libra'ya yanıtın Hong Kong usulü, ticari tüzel kişiliklere kripto para emisyonu yetkisi tanınması ile verilebileceğini dile getirmiştir (South China Morning Post,2019).

Avrupa Birliği üyesi ülkeler de Libra söz konusu olduğunda endişelerini dile getirmektedirler. Fransız ve Alman yetkililer, para emisyonu yapmanın devletin egemenlik hakkının bir sonucu olduğunu ve özel şirketlerin elinde olmaması gerektiğini, euro bölgesinde yasal ödeme aracının euro olduğunu ve öyle kalması gerektiğini ifade etmektedirler (Reuters,2019b ve Bloomberg,2019b). Fransa Maliye Bakanı ise demokratik kontrol olmadan özel şirketlerin kendi paralarını çıkarmalarının kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir.(Reuters,2019c) Almanya Maliye Bakanına göre ise Libra hukuki düzenlemeleri beklemelidir (New York Times,2019).

Japonya para ve maliye otoriteleri Libra'ya ihtiyatla yaklaşmaktadır. Merkez Bankası, Maliye Bakanlığı ve Mali Hizmetler Ajansı ortak çalışma grubu ile Libra'yı incelemeye başlamıştır (Chip,2019).

Rus yetkililer de Alman ve Fransızlar gibi düşünmektedirler. Rus otoritelerine göre, ruble Rusya'nın ulusal parasıdır ve tüm işlemler onunla yapılmalıdır. Kripto paralar Rusya'da yasal ödeme aracı olmayacaktır. Rusya'da kripto paraların yasaklanması ya da özel olarak düzenlenmesi gündemde değildir (Russiabusinessstoday,2019).

İngiltere merkez bankası (BOE) Libra konusunda en yumuşak tepkiyi gösteren merkez bankası olmuştur. BOE başkanına göre, Libra mali kapsayıcılığı sayesinde sınır ötesi ödemelerde maliyetleri düşürebilir. Hedeflerine ulaştığında ise oldukça önemli olacaktır (CNBC,2019).

Daha adil bir kapitalizm şiarı ile 2019 Temmuz ayında Fransa Chantilly'de gerçekleştirilen G-7 Maliye Bakanları toplantısında, 20. yüzyılın ekonomik modeli üzerine inşa edilmiş uluslararası vergi sistemi ile daha fazla devam edilemeyeceği ifade edilmesine rağmen ülkeler uluslararası vergilendirme konusunda uzlaşmaya varamadılar (Xinhua,2019). Ancak Libra gibi projelerin parasal egemenlik (monetary sovereignty) ve uluslararası para sisteminin işleyişini etkileyebileceği konusunda uzlaşmaya vardılar.(France24,2019) Bu da Libra'nın gelişmiş ülkeler tarafından üst düzey bir tehdit olarak algılandığını göstermektedir.

5. SONUÇ

Teorik altyapısı ünlü ekonomistler, teknik altyapısı bilişim ve şifreleme uzmanları tarafından oluşturulan Bitcoin ile dünya parası arayışı yeni bir boyut kazanmıştır. Bitcoinin getirdiği blokzincir teknolojisi parada inovasyonun temel kaynağı olmuştur. Kripto para dendiğinde akla ilk gelen Bitcoin olsa da aradan geçen 10 yılda istikrarsız değeri ve anonim olması dolayısıyla insanların güvenini kazanamamış, sınırlı sayıda insana ulaşabilmiştir.

Sınırlı etkinlik dolayısıyla Bitcoin para otoriteleri tarafından yakından izlenmiş ancak bir tehdit olarak algılanmamıştır. Buna karşılık Libra Birliği kurucu üyelerinin ulaşabileceği potansiyel karşısında tüm devletler endişelenmektedirler. Devletin egemenlik göstergesi olan parada ulusal para yerine

Libra'nın kullanılması ile yaşanacak para ikamesi en büyük endişe kaynağıdır. Özellikle ekonomik istikrarsızlığın hakim olduğu az gelişmiş ülkelerde halihazırda döviz ile yaşanan para ikamesinin Libra ile de yaşanması beklenen bir gelişmedir. Devletler elde etmekte oldukları senyoraj gelirinden vazgeçmek istememektedirler. Diğer taraftan Bretton Woods sistemi çöktüğü andan itibaren merkez bankalarına sağlanan para politikası uygulamasındaki esneklik de ortadan kalkacaktır. Libra Birliği çıkaracağı Libra isimli para ile egemen devletlere meydan okumaktadır.

Libra'nın yaygın kullanım alanına ulaşması riski karşısında en sert tepki ABD'den gelmektedir. ABD dolarının uluslararası rezerv para olma gücünü aşındırmasından endişe edilmektedir. Ancak Libra Birliği kurucu üyelerinin kahir ekseriyetinin ABD merkezli şirketler olması dikkate alındığında, ABD açısından endişe edilecek bir durum olmaması gerekir. Mevcut yapıda devlete değil de özel sektöre ait olan, sadece guvernörü devlet tarafından atanan FED'in piyasaya sürdüğü ABD doları yerine yine ABD özel sektör firmaları tarafından emisyonu gerçekleştirilecek Libra'nın kullanılması durumunda ABD açısından sadece paranın ismi değişmiş olacaktır. Bu gelişme ise diğer ülkeler açısından parada ABD hegemonyasının devamı anlamına gelmektedir.

Dünya üzerinde ekonomik gücünü arttırmaya devam eden Çin'in bu gelişmeye seyirci kalmak yerine kendisi açısından en doğru stratejiyi oluşturması, ya mevcut yapıya çok sayıda firma ile katılması ya da alternatif bir küresel kripto para oluşumuna destek vermesi beklenir.

Libra ile ilgili endişelenen sadece devletler değildir. Bankacılık ve finans kesiminin etkileneceği de açıktır. Libranın yaygınlaşması ile birlikte banka hesabı, banka kartı ya da kredi kartı gibi uygulamalara ihtiyaç azalacaktır. Bu da sektörün daralması anlamına gelmektedir.

Libra Birliği kurucu üyeleri stratejik olarak çok zekice bir araya getirilmiş, sadece mevcut finansal yapıyı kullananlara değil, bu yapının dışında kalan geniş kitlere ulaşabilmek amacıyla yardım kuruluşlarına da kurucu üyeler arasında yer verilmiştir. Mevcut kurucu üyelerle finans ve teknik yetkinlik sağlanmaktadır. Kitlelere ulaşmada da sorun yaşanması beklenmemektedir. Hatta Libra'nın tek başına mevcut finansal yapının tümünün yıllarca harcanan çaba sonucu ulaştığı kitleden daha fazlasına kısa sürede ulaşması dahi mümkündür.

Birliğin önemli bir handikapı ise kurucu üyeler arasında sadece Avrupa ve Amerika kıtası merkezli firmalardan oluşması, 1,2 milyar insanın yaşadığı Afrika ve 4,5 milyardan fazla insanın yaşadığı Asya'dan herhangi bir üyesinin bulunmamasıdır.

Kurulu finansal yapıda işlemler için hem daha fazla zaman harcamak hem de daha yüksek maliyetlere katlanmak yerine Libra ile daha düşük maliyetlerin mümkün olması karşısında tercihin Libra olacağı açıktır. Bu da mevcut finansal mimarinin yeni yapıya eklemlenerek evrilmesini getirecek ya da uyum sağlayamayanların ortadan kalkması ile sonuçlanacaktır. Mevcut finansal yapının Schumpeter'in yaratıcı yıkımından bağımsız olması mümkün gözükmemektedir.

Facebook öncülüğünde ortaya çıkan Libra Birliği'nin bu girişimi bugün için engellense dahi yarın başka oluşumlar ortaya çıkacaktır. Gelişen teknoloji ile birlikte dünya parası için ok yaydan çıkmıştır. Bu yüzden hem insanlar hem firmalar hem de devletler için bu gelişmeye direnmek yerine uyum sağlamak doğru yaklaşım olacaktır.

KAYNAKÇA

Amerikanın Sesi, (2019), <https://www.amerikaninsesi.com/a/kongrede-facebookun-libra-planina-ofke-buyuyor/5004660.html> (Erişim tarihi:18.07.2019)

Blockchain, (2019), <https://www.blockchain.com/> (Erişim tarihi:17.07.2019)

Bloomberg, (2019a), <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-08/pboc-says-facebook-s-libra-must-be-under-central-bank-oversight> (Erişim tarihi:17.07.2019)

Bloomberg, (2019b), <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-06-18/france-calls-for-central-bank-review-of-facebook-cryptocurrency> (Erişim tarihi:17.07.2019)

- Chip, (2019), https://www.chip.com.tr/haber/facebooka-yeni-libra-soku_83237.html (Erişim tarihi:17.07.2019)
- CNBC, (2019), <https://www.cnbc.com/2019/06/21/bank-of-england-mark-carney-on-facebooks-libra-uk-digital-economy.html> (Erişim tarihi:18.07.2019)
- CNN, (2019), <https://edition.cnn.com/2019/07/16/tech/libra-facebook-senate-hearing/index.html> (Erişim tarihi:17.07.2019)
- Cooper, Richad N., (1984), A Monetary System for the Future, Foreign Affairs, <https://www.foreignaffairs.com/articles/1984-09-01/monetary-system-future> (Erişim tarihi:16.07.2019)
- Cooper,Richard N., (2006), Proposal For A Common Currency Among Rich Democracies,Bank of Greece Working Paper, <https://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper200644.pdf> (Erişim Tarihi:16.07.2019)
- Creative Destruction Lab, (2019), <https://www.creativedestructionlab.com/> (Erişim Tarihi:16.07.2019)
- Ebrey, Patricia B., (1996), The Cambridge Illustrated History of China, Cambridge University Press,Cambridge.
- Economist, (1998), "One World, One Money". <https://www.economist.com/finance-and-economics/1998/09/24/one-world-one-money> (Erişim tarihi:16.07.2019)
- Eğilmez,M.; Kumcu E.,(2013), Ekonomi Politikası,Remzi Kitabevi,İstanbul.
- FED,Federal Reserve Bank of Philadelphia,(2016),The State and National Banking Eras A Chapter in the History of Central Banking,<https://www.philadelphiafed.org/-/media/publications/economic-education/state-and-national-banking-eras.pdf> (Erişim tarihi:08.07.2019)
- Financial Times, (2019), <https://www.ft.com/content/57692326-a452-11e9-974c-ad1c6ab5efd1> (Erişim tarihi:18.07.2019)
- Forbes, (2014), <https://www.forbes.com/sites/pascalemmanuelgobry/2014/01/20/milton-friedman-predicted-the-rise-of-bitcoin-in-1999/#7743f075207b> (Erişim tarihi:16.07.2019)
- France24,(2019), <https://www.france24.com/en/20190718-facebooks-libra-money-threat-far-ready-g7> (Erişim tarihi:16.07.2019)
- Guardian, (2019), <https://www.theguardian.com/technology/2019/jun/18/libra-facebook-cryptocurrency-new-digital-money-transactions> (Erişim tarihi:16.07.2019)
- Heij, Hans D.,(2012), Designing Banknote Identity, De Nederlandsche Bank,Amsterdam, https://www.dnb.nl/en/binaries/DNB_OS_1003_300836_ebook17MB_tcm47-278967.pdf (Erişim tarihi:08.07.2019).
- Huang, Ray, (2007), Çin Tarihi Bir Makro Tarih Yaklaşımı (Çev.,Atilla Sönmez),İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,İstanbul.
- International Monetary Fund, IMF, (2016), Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf> (Erişim tarihi:16.07.2019)
- Libra Association, (2019), <https://libra.org/> (Erişim tarihi:17.07.2019)
- Mason, F. Stephen, (2013), Bilimler Tarihi (Çev.,Umur Daybelge),Türk Tarih Kurumu,Ankara.
- Mundell, Robert.A., (1968), The Collapse of the Gold Echange Standard, American Journal of Agricultural Economics, Vol.50,No.5,1123-1134.

Mundell, Robert A., (1969), Toward a Better International Monetary System, Journal of Money, Credit and Banking, Vol.1, No.3,625-648.

Mundell, Robert A.,(2008), International Money As A Public Good The Case for A World Currency, [https://open.unido.org/api/documents/4788843/download/PUBLIC%20GOODS%20FOR%20ECONOMIC%20DEVELOPMENT.%20COMPENDIUM%20OF%20BACKGROUND%20APERS%20\(23665.en\)](https://open.unido.org/api/documents/4788843/download/PUBLIC%20GOODS%20FOR%20ECONOMIC%20DEVELOPMENT.%20COMPENDIUM%20OF%20BACKGROUND%20APERS%20(23665.en)) (Erişim tarihi:08.07.2019).

Mundell, Robert, (2012), The Case for A World Currency, Journal of Policy Modeling,568-578.

New York Times, (2019), <https://www.nytimes.com/2019/07/10/technology/fed-chair-facebook-cryptocurrency-libra.html> (Erişim tarihi:18.07.2019).

New York Times, (2019b), <https://www.nytimes.com/reuters/2019/07/17/technology/17reuters-g7-economy-scholz.html> (Erişim tarihi:18.07.2019).

Pamuk,Şevket, (2012),Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi,Tarih Vakfı Yurt Yayınları,İstanbul.

Reuters, (2019a), <https://www.reuters.com/article/us-usa-fed-powell-libra/fed-chief-calls-for-facebook-to-halt-libra-project-until-concerns-addressed-idUSKCN1U51VE> (Erişim tarihi:18.07.2019).

Reuters, (2019b), <https://www.reuters.com/article/us-facebook-cryptocurrency-germany/germanys-scholz-sounds-alarm-on-cryptocurrencies-such-as-facebooks-libra-idUSKCN1UB199> (Erişim tarihi:18.07.2019).

Reuters, (2019c), <https://uk.reuters.com/article/uk-g7-economy/g7-urges-tough-libra-regulation-agrees-to-tax-digital-giants-idUKKCN1UD17E> (Erişim tarihi:18.07.2019).

Riddle,J. H., (1943). British and American Plans for International Currency Stabilization, NBER, National Bureau of Economic Research <https://www.nber.org/chapters/c4632.pdf> (Erişim tarihi:08.07.2019).

Russiabusinessstoday, (2019), <https://russiabusinessstoday.com/technology/russia-will-not-specifically-regulate-facebooks-libra-cryptocurrency-official/> (Erişim tarihi:18.07.2019).

Single Global Currency Association, (2019), https://singleglobalcurrency.org/test/past_to_present.html (Erişim tarihi:16.07.2019).

South China Morning Post, (2019), <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3018205/chinas-response-facebooks-libra-could-be-hong-kong-style> (Erişim tarihi:18.07.2019).

Statista, (2019a) <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/> (Erişim tarihi:17.07.2019).

Statista, (2019b), <https://www.statista.com/statistics/730306/whatsapp-status-dau/> (Erişim tarihi:17.07.2019).

Xiaochuan, Zhou (2009), Reform The International Monetary System, <https://www.bis.org/review/r090402c.pdf> (Erişim tarihi:16.07.2019)

Xinhua, (2019), http://www.xinhuanet.com/english/2019-07/17/c_138234992.htm (Erişim tarihi:18.07.2019)

Washington Post, (2019), https://www.washingtonpost.com/technology/2019/07/15/facebook-testify-its-cryptocurrency-will-not-go-ahead-without-full-government-approval/?noredirect=on&utm_term=.3b157e16fc89 (Erişim tarihi:18.07.2019)

Yahoo, (2019), <https://finance.yahoo.com/news/china-accelerates-state-run-cryptocurrency-124945922.html> (Erişim tarihi:18.07.2019)